Täna 12 leheküige.

RAHVALEHT

Laupäeval, 12. novembril 1938 | Nr. 211 | XVI aastakäik | Üksiknumber 6 senti.

Pärnu linnanõunik Priit Suwe koos maanteede talituse inseneri Nemirowitshiga selgitasid, et Pärnu Suur sild nõuab aastas korrashoiu kulusid 2500—3000 krooni. Sellest summast loobab linn tagasi saada n. n. klapimaksu nõol laewade läbilaskmise eest 1200 krooni.

Linnawalitsusel on kawatsusel silda ilustada höbeplaadiga ja mõne raidkujuga.

Laps jõi seebikivilahu

Toimetati raskesti vigastatuna haiglasse.

Wirumaal Erra wallas Sola-Aru külas juhtus raske õnnetus 5-aastase Ole Piirsalunga.

Laps mängis toas, kus nurgas oli mitmesuguseid pudeleid. Ühes pudelis oli seebikivilahu. Wanemate inimeste märkamata lapsi wõttis seebikivilahu pudeli ja jõi sellest. Raskesti vigastatuna toimetati laps Rakwere haiglasse ravimisele.

Võrumaal põles maha laut.

Takkudesse kukkunud põlev välgumihkel süütas hoone.

Neljapäewa õhtupoolikul puhkes tulekahju Wõrumaal Orawa wallas Allima külas. Põles maha O. Sarapuu hoone — laut ja küün ühise katuse all. Omaniku kahju 2330 krooni.

Tuli osi alguse linapuhastajalt, kellel oli põlem wälgumihkel kukkunud takkudesse.

Mälestusalbumid kaitseliidu esimestele juhtidele.

Adm. Pitkale anuetati eile, Ed. Almerile täna.

Oma 20. aastapäewa puhul annetas kaitseliit reedel esimesele kaitseliidu juhile admiral Joh. Pitkale mälestusalbumi. Laupäewal antakse samasugune album üle Ed. Almerile.

Joobnu märatsemine Tartus.

Suurema märatsemisega sai Tartus neljapäewa õhtupoolikul hakkama Näituse tänaval 20—3 elutsew Julius Konts.

Mees jattus naisega tülli põhjusel, et naine teda keelas kõrtsi minemast. Mees siiski wõttis kodust saapad, müüs maha ja saadud rahaga hakkas pummeldama. Jõudnud joobnud olekus koju tagasi, tormas ta naisele kallale, kes juure waewaga pääsis. Mees purustas toas asju, purustas ukse ja lõi noaga teda rahustama tulnud Karl Keppi. Hiljem läks Konts politseisse ja seletas, et läinud naisega tülli.

Enesekaitseks tulistaja mõisteti õigeks.

Laewakapten rahaomastamise pärast kohtus.

Rakwere ringkonnakoh. wäljasõidustungil Narwas mõistis õigeks Peetri walla Peeterristi küla elaniku Arnold Sipelga, kes jahipüssiga tekitas raske wigastuse jama küla elanikule Nikolai Krulale.

Kala mõni aeg tagasi märatses Sipelga tokus, purustades kiwidega aknaid, Sipelgas laskis püssist hoiatuspauke ja kui need ei mõjunud, laskis Krula pihta ühe lasu, haawates märatsejat käest raskesti.

Kohtus selgus, et tulistamine oli sündinud enesekaitseks.

Samal isturngil mõisteti 6 kuuks tingimisi waangi Narwa linna reisiauriku „Linda" kapten, 50-aastane Anton Kuusal, kes oli omastanud 35 krooni linna raha.

Aeroklubide konwerents Tallinnas.

Eesti Aeroklubi juhatus otsustas 17. dets. kutsuda Tallinna kokku aeroklubide konwerentsi, millest wõtawad osa Eesti, Läti, Leedu ja Soome aeroklubide ja teedeministeeriumide esindajad. Hiwitawamals punktiks on konwerentsi päewakorras Balti lennuliini avamise küsimus.

Tartu politsei 20-aastane.

Tartu-Walga prefektuur pühitseb oma iseseisvusaegset 20. sünnipäeva suure pidulikkusega 20. ja 21. novembril s. a. Esimesel päewal on õhtul ette nähtud pärja asetamine langenute mälestamiseks Kalewipoja sambale Wabaduspuiestikus, millele järgneb jumalateenistus Peetri kirikus.

Järgnewal päewal on pidulik aktus „Wanemuise"-s", algusega päewal kell 12 ja sama päewa õhtul „Wanemuise" kontsertsaalis ball.

posit rajatud wälispoliitika suunda, nimelt sõbralike suhete säilitamist Nõukogude Liiduga ja Suur-Britanniaga.

Istanbul, 12. novembril.

ETA. (DNB.) Eile balsameeriti president Atatürgi surnukeha. Wõeti kipsjäljendid näolt ja kätelt. Pärast kirstu- tus weel praegu seisab maja, kust Atatürk juhatas Türgi rahwa sõjalist ja kultuurilist wabadussõitlust 1919. aasta detsembris.

Kuuldub, et president Atatürk on enne surma weel lord silmad awanud, waadates Türgi pealinna Ankara nimi muudetakse Atatürgiks, et sel teel alatiselt mälestada suudsa Türgi loojat. See ettepanek on leidnud üha rohkem poolehoidu. Istanbulis ollakse arwamisel, et president Atatürgi matused toimuwad tulewal kolmapäewal wõi neljapäewal.

Berliinis kõrvaldati meeleavalduste jäljed.

Juudiäride aknad laudadega kinni löödud. Walitsus arutas abinõusid juutide wastu.

Berliin, 12. now.

ETA. (Reuter.) Öö läbi reedet laotati Berliini uulitsailt tõit jäljed eelmise päewa meeleawaldustest. Ainult laudadega kinnilöödud juudi äride aknad meenutawad möödaminejaile olnud sündmusi. Nende kohta on awaldatud ainult lühike juhuslik teadaanne. Kahjusid hinnatakse kümnete miljonite markadeni. Propagandaminister Göbbels, kes wõttis eile wastu wälismaa ajakirjanikud, lükkas kategooriliselt ümber kuulduseid, nagu olekside neljapäewal toimunud juudiwastased meeleawaldused olnud organiseeritud wõi nagu oleks pandud toime rüüstamisi. Göbbels rõhutas, et meeleawaldused olid spontaansed rahwa tunnete wäljenduseb.

Saksa walitsuse juhtiwad liikmed, kaasa arwatud ka Hitler, marsjal Göring, Hitleri asetäitja Rudolf Hess, propagandaminister dr. Göbbels ja wälisminister von Ribbentrop, pibasid ööl wastu reedet koosoleku, et arutada abinõusid, mida kawatsetakse tarwitusele wõtta juutide wastu. Ametlikes ringkonnis ollakse arwamisel, et juutide wastu tarwituselewõetawad abinõud on wäga karmid ja waljud.

Juudid Münchenist wälja.

München, 12. now.

ETA. (Havas.) Kõik Münchenis juudid pidid endiseb neljapäewal enne kella kuut õhtul registreerima politseikomisfariaadis ja andma komisfariaadile üle oma korterite ja garaažide wõtmed. Juutidele antakse 48-tunniline tähtaeg Münchenist lahkumiseks. See tähtaeg hakkas maksma 10. novembril kella 16-st alates. Hulk juute pidid lahkuma hotellidest. Paljud juutide eramajad on maha põletatud. Münchenis oli eile õhtuni wangistatud 500 juuti, nende hulgas ka palju naisi.

Inglismaa kostab oma kodanike eest.

London, 12. now.

ETA. (Reuter.) Briti asjadeajaja Berliinis Ogilvie Forbes on astunud Saksa walitsuse juures samme Briti kodanike julgeoleku kindlustamiseks seoses juudiwastaste meeleawaldustega. Kuuldawasti need abinõud on määratud kaitsma Briti juutide isiklikku julgeolekut ja warandust Saksamaal.

Inglased ei kiida heaks.

London, 12. novembril.

ETA. (Reuter.) Briti ajalehed on awaldanud palju artikleid juudiwastaste meeleawalduste kohta Saksamaal. Artiklitele on pandud pealkirjad, nagu „Saksamaa must päew", „Wihane kättemaks", „Pogromm" jne. „Times" kirjutab muuseas, et üksi juut kogu Saksamaal ei saa terwitada ega heaks kiita kuritegu, mis on maksnud Saksa diplomaadi elu Pariisis. See ahitu wähemusrahwas on saanud jälle kättemaksuakti ohwiks, mis on palju julmem, kui kõik senised säärased aktid. Üksi wälismaa propagandist ei wõiks juutstada hirmsamaid asju, kui neid tulikahjusid ja julmusi, mida on teostatud mustkaartlaste poolt kaitseta isikuile, ja mis on häbistanud Saksamaad. Neisse meeleawaldustesse on kas segatud Saksa wõimud wõi nad ei suuda säilitada awalikku korda, millega nad nii wäga kiitlewad. Miljonid sakslased põlgawad häbi ja teotust, mis on langenud nende nimele, kirjutab „Times".

„Daily Telegraph" kirjutab muuseas, et eilne metsikus Saksamaal on tekitanud kogu tsiwilisseeritud maailmas õudust. Natside kättemaks on käesolewa sajandi hirmsamaid sündmusi.

„News Chronicle" kirjutab, et rahwussotsialistide brutaalsus on sama põlastaw, kui kahetsuswäärne on selle põhjus. Sarnase metsikuse ja tooruse alusel ei ole kootust kokkuleppe saawutamiseks Saksa juhtide ja Briti rahwa wahel.

Juutide ülemaailmline nõupidamine Londonis.

London, 12. now.

ETA. (Reuter.) Siia on saabunud juudi delegatsioone kõigist maailmaosadest, et osa wõtta sionistide üldnõukogu nõupidamisest. Briti tugewasti on esindatud ühendriikide ja Palestiina riigid. Nõukogu awaistungil esimees Weizmann ütles muuseas: Meie awame oma istungjärgu Saksamaal põlewate sünagoogide walgusel. Pärast maailmasõja woherahu on meie raske seisukord muutunud üha halwemaks. Ent Palestiina on meie lootus ja meie ei tohi lubada seal tehtud loomistöö häwitamist.

Tshehhi presidendiks valitakse Chvalkovsky.

Praha, 12. novembril.

ETA. (DNB.) Peaminister Syrovy eesistumisel astus eile pärastlõunat kokku ministrite nõukogu, millest wõtsid osa ka Slowakkia peaminister Tiso ja Ruteenia peaminister Wolossin. Poliitilisest ringkonnist kuuldub, et koosolekul on otsustatud uue riigipresidendi kohale esitada ainsa kandidaadina senine wälisminister Chwalkowsky. Presidendi walimine toimub tõenäoliselt tulewa nädala algul. Walitsus moodustatakse sel puhul ümber järgmiselt: peaminister — senine sõjaminister Czerny, wälisminister — slowakk Krno. See on esimene kord, kus wälisministriks saab slowakk. Peale selle on koosolekul otsustatud laiali saata kõik erakonnad. Slowakkide ettepanekul moodustatakse ühtluserakond. Peaminister Syrovy ülendatakse marsjaliks.

Hiinlased vasturünnakul.

Tõotavad nädala jooksul Kantoni jaapanlastelt tagasi vallutada.

Tshungking, 12. now.

ETA. (Reuter.) „Nädala jooksul Kantonit" on Hiina wägede hüüdlauseks, kes alustasid oodatud suurt wasturünnakut Lõuna-Hiinas. Teatatakse, et kolm Hiina wäeosa ajawad oma ees Jaapani wägesid. Esimene Hiina wäeosa tungib Kantoni poole läänepoolt, teine põhjapoolt piki Jungjung-Tsunghua maanteed, kuna kolmas operceerib Kantonist edela pool, umbes 13 miili kaugusel linnast. Samal ajal on wäga aktiiwsed hiinlaste sissisalgad, eriti Kanton-Kouluni raudtee piirkonnas. Teatatakse, et 30 Jaapani sõjalaewa on koondunud Putshou kohale.

Hiina telegrammid möönawad nüüd, et Tshungsha frondil jaapanlased on wallutanud Jungtshengi. Neljapäewal 18 Jaapani lennukit ründasid esimest korda Liujangi, mis asub Tshungshast ida pool. Teatatakse, et õhurünnak on nõudnud umbes 1000 inimohwrit.

Tokio, 12. now.

ETA. (Reuter.) Frondilt saabunud telegrammis teatatakse, et Hiina wäed Wunitigi ja Siushui piirkonnas (Siu jõe äärest Kiangsi prowintsis) on alustanud taganemist lääne poole. Jaapanlased on wallutanud Tungtheni ja on juba tunginud Hunani prowintsi. Samal ajal Jaapani suurtükimägi on alustanud Jojangi pommitamist Kanton-Hankou raudteel, kuna jaapanlaste teine kolonn tungib edasi Tshangsha suunas.

Pärnu ehitusettevõtja Kask maksuraskustes.

100—150 tuhande krooni eest veksleid protestis.

Neil päewil sattus maksuraskustesse Pärnu tuntud ehitusettewõtja Mihkel Kask, kelle wekslei umbes 100—150 tuhande krooni suuruses summas on läinud protesti.

Mihkel Kask teostas ehitustöid õige laialatusklikult 20—30 kohas korraga. Suuremalt osalt need ehitustööd toimusid Pärnu linnas ja Pärnumaal. Wiimasel ajal olid Kase poolt ehitamisel Pärnu linna 1. algkooli maja, Pärnu põllumeeste ühispanga maja, Pärnu majandusühisuse abikauplu se hoone Alia maanteel, kapten Jakobsoni maja Promenadi tänawal j. t. — kokku 1 miljoni krooni ulatuses töid. Pooleli olewate ehituste walmimist ettewõtja maksuraskustesse sattumine ei takista. Kannatada saawad aga paljud isikud, kes Kase wekslei le on annud pealdisi, ja mõned ärid.

Kaks kullawarast wahi alla.

Walga kriminaalpolitsei wahistas Mõniste walla elanikud Ewald Kuusiku ja Richard Saarmetsa, keda süüdistatakse Mõniste walla Rodina talu omanikult Kusta Tammepuult kuld- ja höbeesemete warguses.

Wargus oli 3. septembri öösl ja waraste jaagiks langes 6 wene 10-rublast ja 100 wähemat höberaha, kokku 400 krooni wäärtuses. Kahtlus rahade warguses langes Kuusikule, kes oli käinud kuldrahasid müütamas ja ülekuulamisel Kuusik wõttis õigeks, et ta rahad warastanud Rodina talu naabruses elutsewa Saarmetsa kaasabil. Ka tunnistas Kuusik, et ta umbes kuu aega pärast esimest wargust tunginud läbi katuse Rodina talu aita, et weel leida kuldraha. Raha ta polewat leidnud ja wõtnud siis laasa 150 krooni wäärtuses riidekraami. Ka selle warguse ta pannud toime Saarmetsa kaasteadmisel. Rodina talu omanik Tammepuu aga palganud Saarmetsa warga poolt lõhutud katust parandama, mitte teades Saarmetsa oja warguseest.

Senaator tapeti tänaval.

Belgrad, 12. novembril.

ETA. (DNB.) Lõuna-Serbia maakonnalinnas Skopljes tapeti eile nulitsal walitsuserakonna senaator Hadshi Mistic. Keegi töötu nimega Jostic laskis tema pihta mitu pauku rewolwrist. Senaatorit saatew kohaliku tubakawabriku direktor sai raskesti haawata. Pärast oma weretööd mõrtsukas tappis ka enda. Arwatakse, et roima põhjuseks oli isiklik kättemaks. Senaator Mistic oli peaminister Stojadinowitshi erakonna tunnustatumaid poliitikuid.

Hiiumaal metsatööliste puudus.

Kawatsetakse sinna wiia töölisi Saaremaalt.

Kuressaares peatus reedel pärast pikemat ringreisi Saare- ja Hiiumaal a/s. Eesti Metsatööstuse metsaosakonna abijuhataja W. Mesi, kes oli kohadel käinud tutwumas metsatööde olukorraga.

W. Mesi selgitas, et Saaremaal on esialgu metsaröölisi rohkem kui neid wajatakse. Teiwastu aga Hiiumaal on metsatöölisist puudus. Töölisie puudusel on Punkaste metskonnas tööle rakendatud mootorsaag. Sellega aga pole lahendatud metsatööliste kriis. Ühenduses selle olukorraga on tõstetud üles mõte Saaremaalt Hiiumaale metsatöölisi wiia. Metsatööstus on nõus isegi tööliste söidukulusid osalisest oma kaudu wõtma.

Praegu wõiwad metsatöölised Hiiumaal rükitööga teenida kuni 3 krooni päewas. Korteriolud on soodsad.

Linnade metsateenijad organiseeruwad.

Siseministeeriumis on registreeritud Eesti omawalitsuste metsateenijate ühing mille põhikirjale on alusajate liikmetena kirjutanud alla Tallinnast J. Tabur ja A. Põldmets ning Pärnust E. Tõõme. Seni ajani olid omawalitsuste metsateenijad organiseerimata.

Kaks eestlast Soomes vargil.

Möödunud teisipäewa ööst tabati Porwoos „Unter den Lindeni" nimelisest kohwikust warguselt kaks eestlast, tööline August Kalmus, sündinud 1884. a. ja kingsepp Karl Friedrich Pöttjer, sündinud 1899. a., mõlemad pärit Tallinnast. Samasse äriste ja mujale kohalikesse äridesse on wiimasel ajal sooritatud hulk sissemurde, mis on jäänud selgitamata. Peetakse wõimalikuks, et tabatud on sooritanud ka need sissemurdmised.

Püha Tool laidab Itaalia uut abieluseadust.

Watikan, 12. novembril.

(ETA) (Havas). Uus fašistlik abieluseadus, mis keelab kõigile Itaalia kodanikele abiellumise mittearialastega, on Watikani poolt leidnud hukkamõistmist ja põlastust. Püha Tool näeb selles seaduses konkordaadi ilmset rikkumist, ja on otsustanud esineda protestiga fašistliku walitsuse juures. Watikan ei wõi jääda üksküiksets mainitud seaduse suhtes, kuna see on wastuolus konkordaadi tingimustega ja katoliku kiriku ühe põhidogmaga. Kirik ei tee wahet rassi wahel, waid ainult usu wahel. Sellest küsimusest näib kerkiwat delikaatne probleem Püha Tooli ja fašistliku rezhiimi wahel. Praegu ei ole ette näha, kuidas seda küsimust korraldada, nii et see rahuldaks mõlemaid pooli.

Mäetööstus polaarpiirkonnas.

Moskwa, 12. novembril.

ETA. (Havas.) Hiljuti hakkasid Koola poolsaarel töötama suured mineraali ümbertöötlamise tehased. Analüüsimisel on selgunud, et Montshegorskis leitud mineraal sisaldab 42—52 protsenti niklit ja 7—10 protsenti waske. Nikli produktsiooni poolest Wene loodab saada esimeseks riigiks Euroopas ja teiseks riigiks maailmas Kanada järele.

Valimiste lõpptulemused Ühendriikides.

New York, 12. now.

ETA. (Reuter.) Walimistulemused näitawad, et senati 96 kohast on nüüd kohti demokraatidel 69, wabariiklastel 23, farmeritel-töölistel kaks, edumeelsetel üks ja iseseiswatel wabariiklastel samuti üks.

Wiimaste andmete järele on saanud esindajatekojas kohti demokraadid 261, wabariiklased 170 ja teised erakonnad kolm, kuna üks walimistulemus ei ole weel selgunud. Esindajatekojas wabariiklased on juure wõitnud 80 kohta.

Francolaste edu Ebro rindel.

Salamanca, 12. now.

Francolaste sõjateadaandes öteldakse, et francolaste wäed on Ebro frondil wallutanud palju kõrgustikke. Nad walitsewad Campafinos-Asco tee üle. Nendes wõitlustes on wangi langenud 400 walitsuswäelast. Segre frondil on ebaõnnestunud wastase rünnakud, kusjuures ta on kaotanud mitusada meest surnutena ja üle 2000 mehe wangidena. Francolased on sõjasaagiks saanud 20 kuulipildujat. Castelloni frondil walitsuswägede rünnakud on olnud tagasijõrjetud. Francolaste lennukid on pommitanud sõjalisi eesmärke Walencia sadamas.

Allikas: Eesti Rahvusraamatukogu